

afgørende konsekvenser for befolkningen i flere generationer, er det mærkeligt, at disse begivenheder kun omtales helt sporadisk. Forklaringen er sikkert den enkle, at bogen, da den i sin tid blev indleveret som ph.d.-afhandling, var underkastet bekendtgørelsens krav om omfang og tidsforbrug, men det kunne der vel have været rådet bod på i denne reviderede version.

Bogen er omhyggeligt dokumenteret med præcise henvisninger til kilder og litteratur. Den har også et fint personnavne-register, men et stednavne- og emneregister leder man forgæves efter.

Blandt bilagene savnes et eksempel på Salling-databasens opbygning. Den er dog basis for hele afhandlingen og bør kunne anvendes som en model for kommende studier.

Asbjørn Romvig Thomsen forsvarede sin ph.d.-afhandling ved Københavns Universitet 30. juni 2010. Godt et år senere forsvarede Steen Busck sin – ovenfor citerede – disputats ved Århus Universitet. Der er tale om et par nogenlunde samtidigt udførte undersøgelser af to geografisk set meget nærliggende områder i ca. den samme periode om end med noget forskellig problemstilling, idet Steen Busck koncentrerer sig om gårdene, mens Asbjørn Romvig Thomsen især studerer indbyggerne. Der ses ingen spor af, at de to forfattere undervejs har sammenlignet deres resultater eller overhovedet kommunikeret med hinanden. Ikke desto mindre foreligger der med de to bøger et rigtigt godt materiale for kommende generationer af studerende og forskere.

Karl-Erik Frandsen

JØRGEN STEEN JENSEN: Biografier. Danmarks Middelalder og Renæssance. Inspektører og redaktører 1838-2010. Nationalmuseet 2011. 143 s. 125 kr.

Dette lille biografiske leksikon over omtrent 100 af Nationalmuseets medarbejdere gennem tiderne med ekspertise inden for middelalder og renæssance er unægtelig for feinschmeckere. Det lægger sig i forlængelse af Henrik Lerdams oversigt over *Danske Middelalderforskere* fra 1998 og Kristensen, Prange og Hvidtfeldts *Danske historikere* fra 1965. Bortset fra den naturlige interesse, som nuværende og tidligere medarbejdere fra Nationalmuseet vil have for bogen, vil den også være af værdi for fremtidige videnskabshistorikere, ikke mindst fordi den også rummer gode bibliografiske oplysninger.

Nationalmuseet har beskæftiget og beskæftiger nogle af landets mest betydningsfulde historikere og arkæologer. Organisationen og dermed betingelserne for forskerne er skiftet meget gennem tiden. I anden halvdel af det 20. århundrede havde museet endnu en betydelig forskningskapacitet, men kræfterne er i de sidste 25 år i stigende grad blevet brugt på formidlingsarbejdet.

Redaktionen af *Danmarks Kirker*, kaldet »Kirkeværket« mellem venner, eksisterer dog stadig – mest takket være private fonde – som en selvstændig forskningsenhed, indlejret i Nationalmuseet. Kirkeværket har været lærested for mange gode forskere, herunder Jørgen Steen Jensen (f. 1938) selv, der begyndte her som student, det vil sige time-lønnet studentermedhjælper, i 1959. Han blev siden en internationalt anerkendt numismatiker og leder af Den Kgl. Mønt- og Medaillesamling 1983-2005.

Blandt de portrætterede finder man naturligvis C.J. Thomsen (1788-1865) og hans assistent J.B. Sorterup (1815-1849), der skrev den første vejledning til museets samlinger og dertil »må have været meget ufor-sigtig i sin omgang med de numismatiske museumsgenstande«, som Jørgen Steen Jensen formulerer det.

Blandt de nulevende kommer man ikke uden om Olaf Olsen (f. 1928), der begyndte sin karriere som student på Kirkeværket i 1950 og sluttede den som Rigsantikvar og dermed leder af museet i 1981-95. Indimellem var han mangeårig professor i Aarhus. Han udgør med sin faglige styrke, sit organisatoriske talent og personlige format antage-lig sin generations væsentligste skikkelse inden for dansk historie og arkæologi i bred forstand. Blandt de mange andre profiler kan nævnes den farverige museumsinspektør og kirkekonsulent Hans Stiesdal (1922-1998), der var elev af Hugo Matthiesen og dertil horolog, pilot og charmør. Han introducerede luftfotografiet som arkæologisk hjæl-pemiddel i Danmark. Den lærde arkitekt og respekterede redaktør på Kirkeværket, Kjeld de Fine Licht (f. 1931) er kendt for sin muntert-misanthropiske replik. Det får Jørgen Steen Jensen turneret som følger: de Fine Licht fik til sin 75 års dag et festskrift, *Skæve vinkler*, en titel, der »afspejler hovedpersonens lejlighedsvis holdning til tilværelsen, således som den undertiden får mundtligt udtryk.«

Imidlertid er denne bogs største fortjeneste måske, at den har sat sig for at gøre lidt stads af dem, mod hvem opmærksomheden kun sjældent rettes. Det gælder bl.a. de medarbejdere, der havde formel status af assistenter – fx Birgit Als Hansen (1937-2010) eller Marianne Poulsen (1931-1997) – men hvis erfaring, kundskaber og indsats i

praksis ville have berettiget dem til en inspektørstilling. Det gælder de medarbejdere, der ikke gjorde så meget væsen af sig, som fx Erik Skov (1926-2004), der var inspektør og kirkekonsulent på 2. afdeling 1959-1996. Kirkebygningerne er som bekendt ikke underlagt de almindelige fredningsbestemmelser, men tilsyn af Nationalmuseets sagkyndige kirkekonsulenter, der dog kun har en rådgivende funktion. Skov var beundret for både sin flid, sin faglige indsigt og sine diplomatiske evner, der i velstandsstigningens epoke antagelig har reddet mange kirker fra utidige moderniseringer.

Har man som denne anmelder selv været student på museet og dermed kendt mange af de personligheder, der er beskrevet, må man værdsætte forfatterens takt, lune og finfølelse.

Nogle savnes. Det gælder fx betydningsfulde fotografer som Lennart Larsen, Kit Weiss, Niels Elswing og Roberto Fortuna, der har haft en mere eller mindre fast tilknytning til og stor betydning for museet. Men et sted må grænsen jo drages.

Jes Fabricius Møller

JAY WINTER & JEAN-LOUIS ROBERT (red.): *Capital Cities at War. Paris, London, Berlin 1914-1919. Volume 2: A Cultural History.* Cambridge University Press 2007 (HBK)/2012 (e-bog). 568 s. 73 GBP (HBK)/28 GBP (e-bog).

En gang i begyndelsen af 1990'erne fandt en stor gruppe amerikanske, engelske, franske og tyske historikere sammen under ledelse af den amerikanske historiker Jay Winter og hans franske kollega Jean-Louis Robert. Hensigten var et komparativt studie af *Capital Cities at Wartime*, mere præcist London, Paris og Berlin i årene under 1. Verdenskrig, med henblik på udgivelse af to antologier, der begge fik titlen *Capital Cities at War: Paris, London, Berlin 1914-1919*. Det første bind udkom i 1997, det andet i 2007. De foreligger begge som e-bøger, idet bind 2, som anmeldes her, netop er udkommet i dette format. Hvor bind 1 anlagde et økonomisk, socialt og demografisk perspektiv, er det kulturhistorien, som er genstandsfeltet i det senere bind. Der er ikke kun tale om en praktisk arbejdsdeling, det afspejler også den udvikling, som forskningen i 1. Verdenskrig har gennemløbet i de senere år, hvor kulturhistorien har fået stadig mere opmærksomhed.

Oplægget var ambitiøst, ikke kun med antallet af forskere, som blev involveret i projektet – i bind 2 alene er der tale om 30 – men også